

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИШІВСЬКОМУ КУРСІ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

У статті обґрунтовано необхідність упровадження інтерактивних технологій навчання в курсі «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Описано низку технологій, застосування яких під час вивчення програмового матеріалу дозволяє оптимізувати навчальний процес.

Ключові слова: мовна підготовка, технологія навчання, інтерактивне навчання, інтерактивна технологія.

В статье обосновывается необходимость применения интерактивных технологий обучения в курсе «Украинский язык (по профессиональному направлению)». Описан ряд технологий, использование которых во время изучения программного материала позволяет оптимизировать процесс обучения.

Ключевые слова: языковая подготовка, технология обучения, интерактивное обучение, интерактивная технология.

The necessity of interactive education technologies application in course «Ukrainian language (professional school)» is grounded in the article. The number of technologies using which during the programming course let optimize the process of education is given.

Key words: linguistic training, education technology, interactive education, interactive technology.

Якісна перебудова системи освіти в Україні відкриває шлях до застосування в педагогічному процесі найбільш ефективних технологій навчання. У сучасній науці такими технологіями є інтерактивні. Проблема класифікації зазначених технологій та їх застосування у шкільній практиці навчання української мови порушується у працях вітчизняних науковців, зокрема З. Бакум, М. Барактяна, С. Карамана, О. Караман [3], О. Пометун, Л. Пироженко [4] та ін. Окремі аспекти використання інтерактивних технологій у вишівському курсі риторики знайшли відображення в монографії Н. Голуб [1]. Питання впровадження інтерактивних технологій у практиці викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» докладно не з'ясувалося.

Мета статті – визначити доцільність використання тих чи тих інтерактивних методів під час вивчення програмового матеріалу названої навчальної дисципліни.

У пояснювальній записці до програми курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» указується, що завдання вищої школи – готувати фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних, які б досконало, ґрунтовно володіли українською літературною мовою в повсякденно-професійній, офіційно-документальній сфері, зокрема набули навичок комунікативно виправданого використання засобів мови, оволоділи мовою конкретної спеціальності, фаху. Зміст дисципліни покликаний не лише узагальнити й систематизувати знання з української мови, набути студентами в школі, а й сформувати мовну особистість, обізнану з культурою усного й писемного мовлення, яка вміє в повному обсязі використовувати набуті знання, уміння й навички для оптимальної мовної поведінки у професійній сфері. Тому метою курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є формування комунікативної компетенції студентів; набуття комунікативного досвіду, що сприяє розвиткові креативних здібностей студентів та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця; вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері: вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття й відтворення фахових текстів, засвоєння фахової термінології.

Задля досягнення поставленої мети в освітньому процесі слід використовувати інтерактивні технології навчання.

У педагогіці технологію навчання розуміють як конструювання навчального матеріалу за певною схемою, яка відображає такі ознаки, як упорядкованість процесу навчання, мети й оцінювання результатів. І. Дичківська зазначає, що педагогічна технологія функціонує як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання, і як система способів, принципів і регуляторів, які застосовують у навчанні, і як реальний процес навчання. Не менш поширений погляд на неї як на конструкцію, стратегію, алгоритм дій педагога, організацію педагогічної діяльності [2, с. 66].

Мовна підготовка у вищих навчальних закладах потребує впровадження дієвих інтерактивних технологій, які дозволять оптимізувати процес здобуття знань та формування не-

обхідних умінь і навичок, розвинути пізнавальний потенціал студентів.

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх його учасників. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де той, кого навчають, і той, хто навчає, є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою [4, с. 9].

Згідно з позицією В. Шарко, інтерактивні форми роботи стимулюють розвиток когнітивних процесів, заохочують молодих людей висловлювати свої думки, використовувати свій досвід, брати на себе відповідальність за навчання та розвивати вміння вчитися. Дослідниця наголошує, що кожную тему, яку планується засвоїти, можна реально вважати засвоєною, якщо вона стала основою для розвитку в суб'єкта власних новоутворень: у його когнітивній сфері, свідомості, емоційно-ціннісній сфері тощо. Отже, суб'єкт навчання має бути налаштований на ефективний процес пізнання, мати в ньому особистісну, власну зацікавленість, усвідомлювати, що й навіщо він зараз робитиме [5, с. 66–68].

Класифікацію технологій інтерактивного навчання запропонували О. Пометун та Л. Пироженко [4]. Відповідно до цієї класифікації названі технології поділяють на 4 групи: 1. Інтерактивні технології кооперативного навчання. 2. Інтерактивні технології колективно-групового навчання. 3. Технології ситуативного моделювання. 4. Технології опрацювання дискусійних питань.

З-поміж першої групи інтерактивних технологій найбільшого поширення набули такі:

«Робота в парах» (розвиває навички критичного мислення, сприяє засвоєнню, закріпленню й перевірці знань). Наприклад, під час вивчення груп документів різного призначення (щодо особового складу, організаційних, розпорядчих, довідково-інформаційних, обліково-фінансових, господарсько-договірних) студентам, які працюють парами, дається завдання відредувати роботи один одного, визначити типові помилки в оформленні ділових паперів, зробити критичний

аналіз написаного, об'єктивно оцінити роботу товариша. Пропонуємо таке завдання: прочитати фрагмент характеристики, знайти порушення лексичної та граматичної норм української мови, з'ясувати причини цих помилок: *Василенко Іван Петрович навчається в середній школі № 10 м. Нікополя на протязі одинадцяти років. Василенко І. П. приймає активну участь у шкільних та районних міроприємствах. Займав призові міста в олімпіадах по хімії та біології. Педагогічний колектив школи рекомендує Василенко І. П. для участія в міській олімпіаді по хімії.* Студенти, працюючи парами, виправляють зафіксовані помилки, коментують їх, а потім звиряють самостійно відредаговані варіанти зі зразком, який подає викладач: *Василенко Іван Петрович навчається в середній школі № 10 м. Нікополя протягом одинадцяти років. Василенко І. П. бере активну участь у шкільних та районних заходах. Посідав призові місця в олімпіадах з хімії та біології. Педагогічний колектив школи рекомендує Василенка І. П. до участі в міській олімпіаді з хімії.* Завдання на редагування розвивають у студентів спостережливість, зокрема акцентують увагу на помилках інтерферентного характеру.

Інтерактивна технологія «Робота в групах» використовується для розв'язання складних проблем, що потребують колективного розуму. На практичних заняттях з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» доцільно застосувати такі різновиди групової роботи, як:

1. «Пошук інформації», що полягає в доповненні студентами лекційного матеріалу. Декільком міні-групам студентів дається завдання самостійно дібрати інформацію до окремих питань теми з енциклопедій, довідників, мережі Інтернет тощо. Ми пропонуємо, зокрема, такі питання: «Історія українського ділового листування», «Невербальні засоби спілкування», «Мистецтво аргументації» тощо.

2. «Коло ідей», метою якого є розв'язання гострих суперечливих питань, створення списку ідей та залучення всіх студентів до обговорення поставленого питання. Упровадження цієї технології у процесі навчання полягає в тому, що академічна група поділяється на малі групи по 3-5 осіб, кожній із таких груп дається одне й те саме завдання, яке складається з декількох питань. Групи по черзі озвучують лише один аспект обговорюваної проблеми. Викладач, продовжуючи колом, запитує всі групи, поки не вичерпаються ідеї. Значену технологію можна використати, наприклад, у ви-

вченні внутрішньостильової диференціації наукового стилю. Студентам подаються фрагменти текстів власне наукового, науково-популярного, науково-навчального, науково-публіцистичного, виробничо-технічного підстилів наукового стилю й пропонується за цільовою настановою кожного тексту, його адресатом, специфічними мовними ознаками встановити приналежність до названих підстилів.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання передбачають одночасну роботу всієї академічної групи. На практичних заняттях часто використовуємо технологію «Мікрофон», яка надає змогу кожному студентові сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Застосування цієї інтерактивної технології повинно відповідати таким правилам: говорити має тільки той, у кого «символічний» мікрофон; подані відповіді не слід коментувати й оцінювати; ніхто з присутніх не має права перебивати студента, що висловлюється. Ми радимо скористатися «Мікрофоном» у процесі вивчення теми «Культура усного професійного спілкування». Студентам пропонується низка питань та завдань, зокрема:

1. Що таке наукова доповідь? Із яких частин вона складається?

2. Сформулюйте вимоги до виголошення наукової доповіді.

3. Назвіть прийоми активізації уваги слухачів, завдяки яким досягається контакт між доповідачем та аудиторією.

4. Охарактеризуйте виявлення мовнокомунікативної компетенції доповідача. Назвіть невербальні засоби передачі інформації.

5. З'ясуйте, яких найтипівіших помилок припускаються доповідачі-студенти.

6. Як подолати страх перед аудиторією слухачів? Робота студентів за такою технологією сприяє формуванню вмінь вільно висловлюватися.

Найпоширенішою інтерактивною технологією ситуативного моделювання є рольова гра. Ми пропонуємо застосувати її на практичному занятті з вивчення видів, типів і форм професійного спілкування. Для студентів цікавим є розігрування виробничих ситуацій, як-от: проведення ділових засідань (нарад), прийом відвідувачів, телефонні розмови тощо. Викладач заздалегідь розподіляє ролі

студентів у кожній ситуації, окреслює навчальні завдання, надає консультації щодо варіантів поведінки учасників. Під час інтерактивних ігор студенти формують та вдосконалюють навички усного професійного спілкування, здобувають досвід роботи в колективі. Після проведення гри підводяться її підсумки, визначається найкращий учасник за такими показниками: відповідність виконуваних ролі, мовленнєва поведінка, доречність застосування невербальних засобів спілкування.

Дієвою технологією опрацювання дискусійних питань є дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Викладач виступає ведучим ток-шоу. Задля створення умов, наближених до телевізійних, учасники займають свої місця залежно від обраної позиції, по два боки від ведучого. У ток-шоу беруть участь, окрім опонентів та глядачів, ще й експерти – студенти, які найбільше володіють інформацією щодо розглядуваної проблеми. Темами ток-шоу можуть бути, наприклад, «Платне навчання у вищих закладах освіти: за і проти», «Науковий пошук: труд або талант?» тощо. Ведучий стежить за ходом обговорення, дає студентам однакову кількість часу на висловлення своєї позиції. Проведення дискусій у стилі ток-шоу сприяє формуванню у студентів умінь критично мислити, логічно формулювати свою думку, добирати контраргументи, захищати власну позицію, вести суперечку, дотримуючись культури полемічного мистецтва.

Отже, застосування інтерактивних технологій у вищівському курсі «Українська мова (за професійним спрямуванням)» дозволяє урізноманітнити навчальний процес, активізувати творчу діяльність студентів, досягти глибокої внутрішньої мотивації у здобутті нових знань.

Література

1. **Голуб Н. Б.** Риторика у вищій школі : [монографія] / Ніна Борисівна Голуб. – Черкаси : Брама-Україна, 2008. – 400 с.
2. **Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології : [навч. посібн.] / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. **Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах** / [Пентилюк М. І., Караман С. О., Караман О. В. та ін.]; за ред. М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2005. – 400 с.
4. **Пометун О. І.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [навч.-метод. посібн.] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
5. **Шарко В. Д.** Сучасний урок: технологічний аспект : [посібн. для вчит. та студ.] / Валентина Дмитрівна Шарко. – К. : СПД Богданова А. М., 2007. – 220 с.